

АГРАРНІ ПІДПРИЄМСТВА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ РОЗМІРІВЗЕМЕЛЬНИХ УГІДЬ

*Л. Мельник, к.е.н., доцентДніпровський
державний аграрно-економічний університет*

Розмір будь-якої виробничо-господарської одиниці – це рівень концентрації в ній виробничих ресурсів і обсягів одержаної продукції від їх використання. Розмір підприємства можна оцінити більшою чи меншою групою показників. Для підприємств, які здійснюють землеробську діяльність, пріоритетним є розмір і якість сільськогосподарських угідь. Вони суттєво впливають на результати господарської діяльності підприємств, прибутковість зокрема.

У наукових колах практично загально визнано і головне – підтверджено досвідом (вітчизняним і зарубіжним) положення, згідно з яким переваги великого виробництва є важливим фактором, що позитивно впливає на результати господарської діяльності в рослинництві. Крім того, сприяє збереженню і відтворенню родючості ґрунту (насамперед за рахунок можливості використовувати науково обґрунтовані сівозміни), дає можливість економити на витратах щодо мінеральних і органічних добрив, гербіцидах тощо.

Підприємства оптимальних розмірів мають незаперечні переваги в аспекті ефективного використання техніко-технологічної оснащеності, що дає їм можливість здійснювати відтворення на інтенсивно-інноваційних засадах. Звідси їхні економічні переваги, які проявляються в більш раціональному і продуктивному використанні землі, можливості зниження собівартості продукції (насамперед у результаті економії на елементах постійних витрат), диверсифікації виробництва, навіть міжгалузевої.

Відносно складним є питання практичного визначення оптимальних розмірів землекористування. Пояснюється це тим, що на них впливають численні умови, особливо природно-кліматичні, профіль виробництва, місцезнаходження підприємства. Важливим також є такий зовнішній фактор як рівень спеціалізації, кооперування і інтеграції агровиробників між собою та з підприємствами третьої сфери агропромислового комплексу.

На сьогодні в Україні є різні розрахунки науковців щодо оптимальних розмірів сільськогосподарських угідь з врахуванням форм господарювання і видів виробництва. При найбільш узагальненому підході він становить для вітчизняних фермерських господарств 400-500 га, а інших сільськогосподарських підприємств 1500-2000 га. Але статистичні дані показують, що 2/3 загальної кількості підприємств, які здійснювали сільськогосподарську діяльність, мали площу до 100 га. Це суттєво менше оптимальних розмірів. Водночас 1/5 до загальної площі сільськогосподарських

угідь використовували лише 180 великих агроформувань з площею понад 10 тис. га. У соціоекономічному контексті варто обмежити надмірну концентрацію землекористування, яка на сучасному етапі не сприяє розвитку вітчизняного сільського господарства і економічній безпеці країни в цілому.

Зважаючи на важливе значення для України і аграрної сфери зокрема малих форм господарств потрібно врахувати зарубіжний досвід щодо використання ефекту масштабу виробничої і особливо комерційної діяльності за такими напрямками як кооперація між собою, створення різних виробничих асоціацій, інтеграція з агропромисловими і промисловими підприємствами. Поки що ці процеси знаходяться у процесі становлення. Не відповідає національним інтересам і досягнутим розмірам землекористування спеціалізація вітчизняних фермерських господарств. Вони з самого початку функціонування і дотепер спеціалізуються переважно на тих видах виробництва, які більш вигідно виробляти у великих агроструктурах.